

Hur företag kan bidra till att försvara samhällen

Nio arbetspapper framtagna av SOFF:s medlemsgrupper för att utvecklas i dialog med ekosystemets aktörer

Nr 4: Försörjningssäkerhet

SOFF
Säkerhets- och försvarsföretagen

Vi måste för vårt eget försvar ha garantier om att få de resurser som krävs när vi behöver det. Försvarsmakten har uppgiften att ange behov av försörjningssäkerhet och för totalförsvaret göra de avvägningar och prioriteringar som är aktuella, både på övergripande nivå och i detalj. Traditionellt har detta säkrats på ett av tre sätt: genom kontraktsskrivningar, politiska överenskommelser eller via ömsesidiga tekniska beroenden.

Vad är viktigt för att öka försörjningssäkerhet

Det finns många olika uppfattningar om hur försörjningssäkerhet ska definieras. En bra utgångspunkt är den som finns i det s.k. LOI- eller sexnationsavtalet mellan Frankrike, Italien, Tyskland, Spanien, UK och Sverige, och som lyder "en stats förmåga att garantera och erhålla garantier för tillförsel av försvarsmateriel och försvarsmaterieltjänster för att uppfylla statens åtaganden i enlighet med dess försvars- och säkerhetspolitik".

Den har visserligen ett fokus på försvarsmateriel, men fokuset i definitionen ligger i tillförseln av materiel och tjänster för att säkerställa förmågan och att uppfylla det offentliga åtagandet. Definitionen handlar alltså inte om att ha säker tillgång till den materiel och de tjänster staten har sedan tidigare, utan om all materiel och alla tjänster som krävs för att uppfylla åtaganden över tiden.

Frågan om försörjningssäkerhet är svårhanterlig för att vi inte kan förutspå i vilken situation vi behöver ha försörjningssäkerhet, när den infaller, hur länge vi behöver ha den, eller vilka varor och tjänster som kommer att behövas. Den oförutsägbarheten gör att det inte finns en 100% säker försörjningssäkerhet, utan det handlar om att hantera risker i en osäker framtid så gott det går.

Kontraktuella garantier kan sättas ur spel genom force majeure som t.ex. en krissituation vid en pandemi, medan ett ömsesidigt beroende kvarstår och överbryggas respektive enskilda medlemsstaters kortsiktiga egna behov.

Detta tyder på att i en sådan extraordinär situation som krig kommer de parter som har reciprocitet i sina beroenden att prioriteras framför de som endast baseras på kontrakt. Samtidigt, om Sverige önskar garantier om att få materiel när vi behöver det måste vi på motsvarande sätt vara beredda att lämna garantier om leverans till de fem samarbetsländerna för den materiel de behöver för den egna försvarsmakten.

MSB har tidigare kallat försörjningstrygghet för "stötdämpare", med det menas de sätt som en organisation kan tillgodose behovet av en viss vara eller tjänst, där organisationen drabbas av en störning i tillförseln, och identifierat tre metoder; redundans, substitut och adaptivitet. Redundans innebär att det inom organisationen finns tillräckligt mycket av den påverkade resursen för att kunna hantera ett bortfall.

- Substitut innebär att organisationen kan ersätta en viktig resurs med en annan.
- Adaptivitet innebär att organisationen har förmåga att anpassa sin verksamhet eller sitt produktions sätt så att den kan klara sig utan den resurs som har störts.

Vad påverkar försörjningen av försvarets förmåga?

I grund och botten finns tre olika sätt; staten eller företagen lagrar resursen, företagen tillverkar det, eller staten eller företagen anskaffar det. Varje alternativ har sin för- och nackdelar, och bör utvärderas i fyra olika avseenden: säkerhet, uthållighet, flexibilitet samt kostnad.

Lagring innebär en stor säkerhet, men uthålligheten och flexibiliteten är begränsad, fler produkter är digital där förmågan uppdateras interaktivt varför lagrade produkter riskerar att bli obsoleta och kostnaden för lagring är ofta hög (i synnerhet om det inte är en omsättningsvara, och en hög uthållighet önskas).

Tillverkning/anpassning kan ofta innebära en lägre initial tillgänglighet, men kan ha en större flexibilitet, och en längre uthållighet. För att tillverkning ska vara möjligt krävs dels en industriell förmåga samt kunskap i landet och dels tillgång till insatsvaror.

Anskaffning kan vara problematiskt i en global kris, där det råder stor efterfrågan på världsmarknaden, och där transporter kan vara störda. Säkerheten är därmed låg, i synnerhet att få tillgång till en specifik produkt. Anskaffning bygger därför dels på att den mottagande organisationen/staten kan anpassa sin produktion, så att den kan hantera andra insatsvaror, dels att Sverige har något intressant för andra länder och företag, så att vi blir prioriterade som köpare.

Det här gör att det inte finns en optimal strategi för hur staten ska uppnå försörjningssäkerhet, utan det beror dels på varje lands speciella förutsättningar (geografi, näringsliv, internationella samarbeten), dels på produktivitet och på förutsättningar. De olika åtgärderna kompletterar varandra. Lagring utesluter inte att staten och företagen också arbetar för att skapa förutsättningar för anskaffning, för att på så sätt både ha en omedelbar säkerhet, och möjligheter till uthållighet och flexibilitet.

Oavsett vilken åtgärd, eller vilken kombination av åtgärder stat och företag väljer så måste åtgärderna verkställas och dessutom övas innan krisen eller kriget är ett faktum. Tillverkning i kris och krig kan t.ex. förutsätta att särskilda avtal har slutits med företag, att det har lagrats insatsvaror och att det finns relevant industriell och teknisk förmåga samt kunnande i landet. Detsamma gäller om vi vill skapa förutsättningar för handel under kris- och krig, eftersom vi sannolikt måste ha något att byta med i en sådan situation. Dessutom förutsätter det att det på förhand finns internationella mellanstatliga avtal och kontakter.

Dessa fredstida åtgärder kommer med en kostnad. Oftast är den finansiell. Det kostar pengar att lagra och att skapa industriella förutsättningar, t.ex. forskning. Men det kan också röra sig om ett politiskt åtagande, till exempel att ingå ett mellanstatligt avtal om ömsesidiga garantier om försörjningssäkerhet.

SOFF avser att arrangera samtal som belyser flera aspekter av försörjningen;

- Är det möjligt att identifiera befintliga försörjningskedjor och, om så, vem ska ansvara för detta samt hur ska principer utformas för hur de säkras?

- Hur kan vi stärka Sveriges och svenska företags tillgång till Nato:s och EU:s inre marknader, då dessa i stor grad är svenska teknikföretags hemmamarknad? Partnerländerna inom EU och Nato är viktigt för svensk försörjningssäkerhet och för att skapa långsiktiga förutsättningar för svenskt näringsliv och teknikförsörjning. Men också för att vi inom denna sektor har ett stort beroende till den inre marknaden för att upprätthålla teknik och kunnande i Sverige.

- Vad innebär det att vi för över delar av det svenska kunnandet till de allt mera omfattande internationella samarbetena? Det finns många exempel på att de nuvarande internationella samarbetena inte är särskilt effektiva på grund av många olika nationella särkrav för såväl målen som medlen. Kan en svensk prägel göra skillnad?

- Sveriges kunnande gör oss till en attraktiv partner och skapar förutsättningar för att vara med och leda utvecklingen, speciellt med avseende på Norden och andra potentiella samarbetspartners. Är det samtidigt realistisk att anta att Sverige har förutsättningar att uppbåda det politiska engagemang som krävs såväl med aktörerna inom landet som med internationella samarbetspartners?

Nio arbetspapper för en attraktiv försvarsmarknad

Företag bygger försvarsförmåga

Landet annorlunda

Beroende till företag

Försörjningssäkerhet

Ägande, insyn och kontroll

Behov av långsiktighet, dialog och olika roller

Kunskap och kompetens

Digitalt försvar

Mindre företag

SOFF
Säkerhets- och
försvarsföretagen